
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

החברה הערבית בישראל - 16050

תאריך עדכון אחרון 04-02-2024

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: שפה וספרות ערבית

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: ערבית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר יוסרי ח'יזראן

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: yusri.khaizran@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: לפי תיאום טלפוני מראש.

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

נבחן את ההווה הפוליטית, חברתית וכלכלית של המיעוט הערבי במדינת ישראל, מאז הקמת המדינה ועד השנים האחרונות. הקורס אינו מתמקד אך ורק במערכת היחסים בין המדינה לבין האוכלוסייה הערבית, אלא דן לעומק בדינאמיקה הפנימית הייחודית למיעוט הערבי ובכלל זה הפסיפס העדתי, התמורות שחלו במבנה המשפחה, יחסי המגדר, התמורות הכלכליות, מערכת החינוך, התקשורת והמצוקות החברתיות בקרב החברה הערבית.

מטרות הקורס:

מטרות הקורס:

1. להעמיק את הידע של הסטודנט הישראלי על החברה הערבית בישראל. הקורס יתן סקירה היסטורית וכללית על האוכלוסייה הערבית בירושלים.
2. פיתוח היכולת הפדגוגית של התלמיד בתחום השפה הערבית על ידי קריאת טקסטים וניהול דיון בערבית על החברה הערבית בישראל.
3. להקנות לתלמיד כלים טכניים והגותיים שיכולים לשמשו בעבודתו כמורה לערבית בבתי הספר הישראליים.
4. פיתוח חשיבה ביקורתית בכל הנוגע לסוגיות בעלות קונוטציה פוליטית כדוגמת הנושא של הקורס.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

תוצרי למידה:

- בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:
1. ידע אינפורמטיבי על החברה הערבית בישראל.
 2. פיתוח יכולות פדגוגיות ודידקטיות.
 3. פיתוח חשיבה ביקורתית.
 4. ניתוח מקורות משניים וראשוניים כאחד.
 5. רכישת מיומנות כתיבה בשפה הערבית.

דרישות נוכחות (%) :

85%

שיטת ההוראה בקורס: הרצעות על החברה הערבית בישראל וקריאת טקסטים בערבית בכיתה

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

תשתית היסטורית: 4 מפגשים

1. תקופת המנדט הבריטי

2. הממשל הצבאי

3. ההתארגנות הפוליטית

4. יום האדמה כנקודת מפנה
הפסיפס החברתי: 4 מפגשים

1. פריסת הישובים
 2. מקום הדת בחברה המוסלמית
 3. הדרוזים והבדויים
 4. הנוצרים- סוד ההצלחה
- סוגיות חברתיות: 4 מפגשים
1. תמורות כלכליות
 2. המשפחה הערבית
 3. מגדר ומעמד האישה
 4. פשיעה במגזר הערבי
- חינוך ותרבות: 2 מפגשים
1. מערכת החינוך במגזר הערבי.
 2. התקשורת הערבית- תמורות ומגמות.
- מפגש מסכם: מסמכי החזון של המיעוט הערבי בישראל.
- האוכלוסייה הערבית בירושלים: 4 מפגשים:
1. המדיניות הישראלית כלפי מזרח ירושלים.
 2. תמורות חברתיות ודמוגרפיות.
 3. מערכת החינוך במזרח העיר.
 4. כלכלת מזרח העיר.

חומר חובה לקריאה:

תשתית היסטורית: 4 מפגשים:

1. תקופת המנדט הבריטי- מצטפא כבהא, הפלסטינים, עם בפזורתו (רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, 2010), עמ' 102-53.
2. הממשל הצבאי- שרה אוסצקי-לזר, "הממשל הצבאי כמנגנון שליטה באזרחים הערבים 1948-1958", המזרח החדש, מ"ג (2002). עמ' 103-132.
- יאיר בוימל, "עקרונות מדיניות האפליה כלפי הערבים בישראל, 1948-1968" עיונים בתקומת ישראל, כרך 16 (2006), עמ' 391-413.
3. ההתארגנות הפוליטית (עד 1988)- אורי שטנדל, ערביי ישראל בין פטיש לסדן (ירושלים: אקדמון, 1992), עמ' 234-291.
- נוהאד עלי, "התנועה האסלאמית בין דת, לאומיות ומודרניות" בתוך יוסי יונה ויהודה גודמן (עורכים) מערבולת הזהויות (ירושלים ות"א: ון ליר והקיבוץ המאוחד, 2004).
4. יום האדמה כנקודת מפנה- אלי רכס, ערביי ישראל והפקעת הקרקעות בגליל, רקע, אירועים והשלכות 1975-1977. (אוניברסיטת תל-אביב, מכון שילוח, 1977).

יהושע רץ, יום האדמה כאירוע מכונן ביחסי יהודים וערבים בארץ ובגליל. משגב: 2010.

אורן יפתחאל, קרקעות, תכנון ואי-שוויון: חלוקת המרחב בין יהודים לערבים בישראל. מרכז אדוה, 2010.

Yitzhak Reiter, *National Minority, Regional Majority: Palestinian Arabs versus Jews in Israel* (Syracuse University Press, 2009), pp. 34-68.

הפסיפס החברתי: 3 מפגשים:

5. המוסלמים בישראל: מיקום והרכב- אורי שטנדל, ערביי ישראל בין פטיש לסדן (ירושלים: אקדמון, 1992), עמ' 75-136, בנימין נויברגר, ראובן אהרוני ומצטפא כבהא, החברה הערבית בישראל (רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, 2010), כרך ב, עמ' 23-13, 44-80.
- תפילות יום השישי, נסיעה לחג'- בנימין נויברגר, ראובן אהרוני ומצטפא כבהא, החברה הערבית בישראל (רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, 2010), כרך ב, עמ' 24-43.
6. הדרוזים והבדוים- זכויות מול חובות- אורי שטנדל, "הדרוזים בישראל במערבולת זרמים פוליטיים" בתוך: נסים דנה, הדרוזים (מהדורה שנייה, רמת גן: אוניברסיטת בר-אילן, 1998), עמ' 216-203, י. בן דוד, הסכסוך על אדמות הבדוים בנגב, סדרת ניירות עמדה, המרכז לחקר החברה הערבית בישראל, בית ברל, 1996, עמ' 88-9.
- הלל כהן, ערבים טובים (ירושלים: עברית, 2006), עמ' 187-224.
- Ian Lustik, *Arabs in the Jewish State : Israel's control of a national minority* (Austin : University of Texas Press), Relevant Pages.
7. הנוצרים- סוד ההצלחה- Tsimhoni Daphne, *Israel in Christians The*, of Aspects :Intergration and the Search for Identity in a Minority within a Minority" in: Moshe Maoz and Gabriel Sheffer, *Middle Eastern Minorities and Diasporas* (London: Sussex Academic Press, 2002), pp. 124-152.

סוגיות חברתיות: 4 מפגשים

8. תמורות כלכליות- עזיז חידר, "כוח העבודה הערבי בישראל: תהליכי הכלה והדרה בשוק העבודה" בתוך: ראסם ח'מיאסי (עורך), ספר החברה הערבית בישראל (ירושלים: מכון ון ליר, 2009), עמ' 252-279.
- אמל ג'מאל, על דפוסי כינון האי-שוויון הלאומי בישראל, בתוך: אבי בראלי, דניאל גוטווין וטוביה פרילינג (עורכים), חברה וכלכלה בישראל: מבט היסטורי ועכשווי (ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשס"ה), עמ' 145-182.
- דפנה סחייק, האבטלה במגזר הערבי. הכנסת: מרכז מחקר ומידע, 2004.

9. המשפחה הערבית-

Majid al-Haj, "Kinship and Local Politics among the Arabs in Israel", *Asian and African Studies*, 27:1-2(March/July 1993), pp.47-66.

מחמד אמארה, "החמולה בפוליטיקה הערבית: הסתגלות לדפוסים משתנים", בתוך אלי רכס (עורך), הערבים בפוליטיקה הישראלית: דילמות של זהות, תל-אביב: אוניברסיטת ת"א - מרכז דיין, 1998, ע"ע 98-91.

חמדאללה רביע, "השפעתה של החמולה במינוי מנהלים בבתי הספר ביישובים הערבים בישראל" ג'אמעה, כרך 17, גיליון 2 (2013), עמ' 1-20.

דורון נבות ואלי רכס, "שחיתות, דמוקרטיה ופטרונאז' ברשויות המקומיות הערביות" בתוך: אפרים לביא ואריק רודניצקי (עורכים), פוליטיקה, בחירות ושלטון מקומי ביישוב הערבי והדרוזי בישראל (ת"א: אוניברסיטת ת"א, 2010), עמ' 93-112.

10. מגדר ומעמד האישה- ח'אולה אבו בקר, רווחה, מודרנה ומסורת: התמודדותן של נשים פלסטיניות בישראל עם שינויים במסגרת חייהן" בתוך עאדל מנאע (עורך), ספר החברה הערבית בישראל 2: אוכלוסייה, חברה, כלכלה (ירושלים ותל-אביב: מכון ון-ליר והקיבוץ המאוחד, 2009), עמ' 350-384.

יובל יונאי וואד מרקוס, "תרבות או מבנה הזדמנויות? למה נשים פלסטיניות לא ממעטות להצטרף לשוק העבודה?" בתוך: פיסל עזאיזה ואחרים (עורכים), נשים ערביות בישראל. תל-אביב: הוצאת רמות, 2009.

- ח'ולה אבו בקר, "התנועה הנשית- הפמיניסטית בתוך ישראל" בתוך: אריג' סבאע'- ח'ורי ונדים ראוחאנא (עורכים), הפלסטינים בישראל. חיפה: מדה אל-כרמל, 2015, עמ' 205-222.
11. פשיעה ותאונות דרכים- הכנסת, מרכז המחקר והמידע, נתונים על הפשיעה בחברה הערבית בישראל (ירושלים: הכנסת, 2010).
- אור ירוק, תאונות דרכים במגזר הערבי. תל-אביב: 2012.
- נהאד עלי, אלימות ופשיעה בחברה הערבית בישראל: קונספרציה ממסדית או פשיעה תרבותית (אוניברסיטת חיפה ומרכז אמאן, 2014).
- חינוך ותרבות: 2 מפגשים
12. התקשורת הערבית בישראל- בנימין נויברגר, ראובן אהרונ ומצטפא כבהא, החברה הערבית בישראל (רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, 2010), כרך ג, עמ' 249-398.
- Amal Jamal, *The Arab Public Sphere In Israel* (Indiana University Press, 2009), pp. 39-60.
13. מערכת החינוך הערבית- מאג'ד אל-חאג', "מגמות של שינוי ושימור במערכת החינוך הערבית" המזרח החדש, כרך ל"ז (1995), עמ' 87-107.
- יוסף ג'בארין ואיימן אגבאריה, אוטונומיה לחינוך הערבי בישראל: זכויות ואפשרויות. גילוי דעת, גיליון מספר 5 (2014), עמ' 13-40.
- מוהנד מוסטפא, "תנועת הסטודנטים והפעילות הסטודנטאלית הפלסטינית בישראל" בתוך: אריג' סבאע'-ח'ורי ונדים רוחאנא (עורכים), הפלסטינים בישראל. חיפה: מדה אל-כרמל, 2015, עמ' 223-233.
- הוועד הארצי לראשי הרשויות הערביות בישראל, החזון העתידי לערבים הפלסטינים בישראל, 2006. האוכלוסייה הערבית בירושלים: 4 מפגשים:
15. המדיניות הישראלית כלפי מזרח ירושלים: פרספקטיבה היסטורית: אמנון רמון בהשתתפות עם יעל רונן, תושבים, לא אזרחים: ישראל וערביי מזרח ירושלים, 1967-2017. ירושלים: מכון ירושלים למחקרי מדיניות, 2017. חלק ראשון- פרק שלישי. אהרון ליש, "הווקף המוסלמי בירושלים אחרי 1967 - נהנים ומנהלים" המזרח החדש, ל"ד (1992), עמ' 95-114.
- מנחם קליין, יונים בשמי ירושלים: תהליך השלום והעיר. ירושלים: מכון ירושלים לחקר ישראל, 1999. פרק חמישי.
16. תמורות חברתיות ודמוגרפיות במזרח ירושלים: יפרח זילברמן, "ההגירה החברונית והתפתחות פרברים במרחב העירוני של ירושלים" המזרח החדש, ל"ד (1992), עמ' 43-63.
17. מערכת החינוך במזרח העיר: אביב טטרסקי ועו"ד אשרת מימון, "דו"ח חינוך ירושלים המזרחית: חמישים שנים של הזנחה. ירושלים: 2017.
- יעל רונן, "משילות חלולה: מערכת החינוך במזרח ירושלים" משפט וממשל, י"ט (תשע"ח), 1-41.
- האגודה לזכויות האזרח בישראל, מערכת החינוך הכושלת בירושלים המזרחית: מעקב שנתי (אוגוסט 2013), עמ' 1-19.
18. כלכלת העיר: אמנון רמון בהשתתפות עם יעל רונן, תושבים, לא אזרחים: ישראל וערביי מזרח ירושלים, 1967-2017. ירושלים: מכון ירושלים למחקרי מדיניות, 2017, עמ' 333-337.
- אפרים לביא, ששון חדד ומאיר אלרן, "התוכנית הישראלית לצמצום פערים חברתיים וכלכליים במזרח ירושלים: משמעויות והמלצות" עדכון אסטרטגי, כרך 21, גיליון 3 (אוקטובר 2018), עמ' 1-12.
- יצחק רייטר, הווקף בירושלים, 1948-1990. ירושלים: מכון ירושלים לחקר ישראל, 1991. פרק שלישי.

חומר לקריאה נוספת:

מרכיבי הציון הסופי:

הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 90 %
השתתפות פעילה / עבודת צוות 10 %

מידע נוסף / הערות:

האופציה לסיור